

А.Г.Статкевич,

викладач,

О.О. Фенчук

викладач,

(Житомирський державний університет імені Івана Франка)

**ВИВЧЕННЯ ДОСВІДУ ВІДКРИТОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ВЕЛИКОЇБРИТАНІЇ У ПІДГОТОВЦІ ВИКЛАДАЧІВ ДЛЯ СИСТЕМИ
ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ**

Постановка проблеми. Сучасне суспільство потребує масову якісну освіту, яка спроможна забезпечити зростаючі вимоги до споживача та виробника матеріальних і духовних благ. Виконати соціальне замовлення суспільства через збільшення асигнувань на освіту, збільшення кількості навчальних закладів та іншими традиційними шляхами не в змозі навіть заможні країни. Тому поява дистанційної освіти не випадкова, це закономірний етап розвитку та адаптації освіти до сучасних умов. Проблеми дистанційного навчання актуальні для всього світу. Освітні послуги із низки соціокультурних перейшли в економічно-вигідні. В указі Президента "Про заходи щодо розвитку національної складової глобальної інформаційної мережі Інтернет і забезпеченню широкого доступу до цієї мережі в Україні", наказі Міністерства освіти та науки України "Про створення українського центру дистанційного навчання", "Національній програмі інформатизації", "Концепції та завданнях українського центру дистанційної освіти" підкреслюється необхідність підготовки фахівців високої кваліфікації з метою стимулювання інновацій у вітчизняній системі освіти та збільшення можливостей її інтеграції у європейське співтовариство. "Національна доктрина розвитку освіти України у ХХІ столітті" наголошує також на необхідності підвищення освітнього рівня населення шляхом впровадження в навчальний процес нових технологій, які мають відповідати тенденціям розвитку цивілізації та інформатизації суспільства. Такою технологією може стати дистанційне навчання, яке

визначається умовами економічного розвитку України і її державною політикою в галузі освіти та перебуває на етапі активного впровадження.

Аналіз досліджень і публікацій. Вітчизняними науковцями досліджуються можливості та перспективи дистанційного навчання у вищих навчальних закладах України (Р. Гуревич, В. Жульківська, Т. Гусак, І. Клименко, К. Корсак та інші), науково методичні умови його реалізації (В. Олійник, Н. Корсунська, М. Танась, П. Таланчук, В. Шейко, О. Третяк). Розробкам дистанційного навчання (ДО) в зарубіжних країнах приділяється також належна увага в педагогічній теорії та практиці, зокрема, проблемам сучасного стану та перспективам розвитку ДН (Дж. Андерсон, Ст. Віллер, Т. Едвард, Р. Клінг), педагогічному та інформаційному забезпеченню (Н. Левинський, Дж. Мюллер, Дж. О'рурке, Д. Парріш, Р. Філіпс, Н. Хара). Одним із актуальних підходів до вирішення проблеми впровадження його у вітчизняний освітній простір, на нашу думку, є вивчення зарубіжного досвіду, зокрема Відкритого університету Великої Британії.

Як відомо, ефективність навчання безпосередньо залежить від ступеня наближення процесу передачі знань, формування вмінь і навичок до реальних умов їх практичного використання. Тому важливе місце займає якість підготовки та досвід викладача, які мають відповідати сучасним вимогам світового освітнього простору. Для підвищення якості процесу навчання і формування пізнавальної самостійності студентів необхідна активізація та творча спрямованість діяльності викладача. На різних рівнях її організації він повинен адаптуватися до особливостей процесу засвоєння знань як у групі, так і індивідуально. Такий підхід вимагає, перш за все, проектування мети та завдань викладання дисципліни з урахуванням освітнього ресурсу електронних дидактичних засобів та розробки методики проведення комп'ютерних практичних занять, які дають можливість освоїти методологію самоосвіти та моделювання професійної діяльності. Специфіка дистанційної освіти ставить перед викладачем та тьютором вимоги, які суттєво відрізняються від

традиційних, як за особистими якостями так і за підходами до проведення занять.

Виходячи з цього, на викладача покладаються такі функції:

- підготовка мультимедійних матеріалів навчального призначення, електронних конспектів лекцій, відео супроводів в аналоговому та цифровому форматі, електронних видань і веб-курсів;
- адміністрування персонального Web-сайту чи веб-сторінки, оновлення пакету навчального матеріалу, робота з віртуальним студентом та віртуальними навчальними групами;
- проведення віртуальних консультацій: chat- форуми, електронні дошки об'яв, e-mail листування, відео конференції;
- підготовка програмних завдань для адаптивного тестування, контролю рівня засвоєння курсу (проміжний контроль), іспитів.

Тьютор також координує пізнавальний процес, коригує курси, що викладаються, проводить консультування при укладанні індивідуального навчального плану, здійснює керівництво навчальними проектами, навчальними групами взаємопідтримки, допомагає студентам в їх професійному самовизначенні, підтримує мотивацію в процесі навчання, проводить тьюторіали. Отже, у системі дистанційної освіти він має дещо поширеніші функції, ніж у традиційному навчанні, але не виконує авторитарні, тобто не є єдиним і найавторитетнішим джерелом інформації.

Виходячи з перерахованих функцій на викладача покладається роль конструктора процесу навчання. Від сформованості умінь та навичок конструювати інформацію, зменшувати обсяг неперервного вербального тексту, створювати специфічні оригінальні форми його пред'явлення, залежать витрати навчального часу, перевантаження сприйняття однотиповими комплексами.

В такому разі педагогічна взаємодія викладача зі студентами, які навчаються у Відкритому університеті, потребує якісно нових знань та кваліфікації, а їх підготовка містить в собі наступні модулі: основи інформатики; робота в

обчислювальних центрах; технології ДО; відмінності в діяльності тьютора та викладача традиційної системи; розробка навчальних матеріалів в електронному вигляді; складання тестів; організація контролю знань в системі ДО; телекомунікаційні технології (кейс-технологія, ТВ-технологія, мережева технологія).

На основі цього можна виділити 12 етапів керування процесом навчання, якими має володіти викладач у системі дистанційної освіти: відбір інформації; визначення послідовності вивчення; пред'явлення інформації; перекодування інформації; моделювання діяльності навчання; дотримання відповідей, зворотний зв'язок, оцінка діяльності навчання; повідомлення про результати; зазначення корективів; видача додаткової інформації; облік і своєчасне коригування ходу навчання; удосконалення дидактичної стратегії. Відтак, ми можемо виділити у його діяльності дві взаємодіючі і взаємозалежні підсистеми: міжособистісно-взаємовідносну та інструментально-технологічну. Керуюча та конструктивна функції викладача відображені у обох підсистемах.

У Відкритому університеті розробили сучасні кваліфікаційні вимоги до підготовки викладачів та тьюторів, що допомагають їм у спрямуванні подальшої самоосвітньої діяльності:

- обов'язкова освіта у сфері медіа культури;
- знання методів проектування електронних дидактичних засобів та уміння використовувати їх в навчальному процесі;
- розуміння дидактичних властивостей складових інноваційного компоненту навчально-методичних комплексів та програмних засобів;
- готовність до роботи в телекомунікаційному та віртуальному середовищі.

Для кращого виконання своїх обов'язків та покращення кваліфікації у Відкритому університеті існують слідувачі спеціалізації викладачів:

- фахівець з розробки курсів;
- фасилітейтор або консультант (допомагає визначити освітню траєкторію в розробленому навчальному матеріалі);

- фахівець із методів контролю за результатами навчання (відповідає за організацію та проведення тестів, заліків, іспитів);
- тьютор (фахівець із інтерактивного надання допомоги у ході вивчення матеріалів курсу).

Тьютор відповідає за надання загальних відомостей про технологію, яка використовується в процесі навчання; підключення студентів до списку розсилки; організацію дистанційних семінарів, телекомунікаційних проектів; забезпечення для учасників груп обмеженого доступу до закритої частини освітнього серверу; організацію та керування теледискусіями студентів; контроль і оцінювання виконаних робіт.

У Відкритому університеті розуміють, що об'єктивний рівень готовності викладача та тьютора до керування навчальним процесом у системі дистанційної освіти визначається сформованістю їх професійно-педагогічних якостей, а самоосвіта повинна базуватися на озброєнні активними, глибокими знаннями предмету, формуванні таких якостей, як творча активність, самостійність, ініціативність, креативність мислення, тому велику увагу приділяють створенню належних умов для їх саморозвитку.

Розв'язання завдань втілення дистанційного навчання у вітчизняній освітній простір передбачає перебудову всієї системи навчально-виховної роботи у вищому навчальному закладі та, перш за все, спеціальну підготовку викладачів. Відтак, інтерес становить вивчення та впровадження досвіду Відкритого університету Великої Британії, як одного з перспективних шляхів удосконалення професійної педагогічної діяльності викладачів у системі дистанційного навчання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Kaye A.R. 'Computer mediated communication and distance education'//Mason and Kaye Mindweave: Communication, computers and distance education. 卍 Oxford: Pergamon Press, 1989.
2. About the OU: How does distance learning work at the OU.
<http://www.open.ac.uk/new/what-is-the-ou.shtml>